

"Na noge, rojaki in prijatelji mile domovine naše!"

Kratek pregled zgodovine SPD/PZS

Besedilo: Peter Mikša¹

Konec 19. stoletja so bile poti na naše glavne vrhove že utrjene in zavarovane, po njih so lahko obiskovalci zlagoma hodili, ob poteh pa so bile zgrajene kočice in zavetišča. Na naših tleh so delovala nemška društva DÖAV (Nemško-avstrijsko planinsko društvo oz. Der Deutsche und Österreichische Alpenverein), ÖTC (Avstrijski turistovski klub oz. Österreichischer Touristen Club) ter leta 1893 ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD) in njihove podružnice. Prav SPD je razlog tega pisanja, saj je današnja osrednja slovenska planinska organizacija – Planinska zveza Slovenije – njegova naslednica in februarja praznuje 120 let delovanja.

Na Slovenskem je že dvajset let pred nastankom SPD, v začetku sedemdesetih let 19. stoletja, prišlo do poskusa ustanovitve planinskega društva, ko so se v Bohinju zbrali "triglavski prijatelji". Če bi Ivanu Žanu in družini takrat uspelo ustanoviti planinsko društvo, bi bili Slovenci med prvimi narodi s takšnim društvom. Prvo nacionalno planinsko društvo nasploh je bil Alpine Club s sedežem v Londonu, ki so ga leta 1857 ustanovili Angleži. Sledili so jim Avstrijci leta 1862 in Italijani ter Švicarji leta 1863. Do leta 1872 je bilo ustanovljeno le še nemško planinsko društvo. Slovenci smo tako morali čakati do devetdesetih let, da je spet dozorela ideja o resnično slovenskem društvu.

"Vzdramimo se," so rekli ...

Leta 1892 so Josip Hauptman, Ivan Korenčan in Anton Škof ustanovili neformalen planinski klub Pipa. Pridružili so se jim še Henrik

Lindtner, Karl Seunig in Bogumil Kajzelj. Dobivali so se v gostilni na Rožniku nad Ljubljano, kamor so se bili člani kluba dolžni povzpeti vsako nedeljo, kadar ni bilo mogoče obiskati katere izmed slovenskih gora. To je bil čas močnega nemškega pritiska na slovenske dežele in Slovence, ki se ga je ob pol mlajšem jubileju leta 1953 takole spominjal Janko Mlakar: "SPD je bilo ustanovljeno, pa ne toliko iz navdušenja za planine, marveč v prvi vrsti kot obramba proti nemškemu navalu. Nemški turist, ki je bil namenjen v triglavsko pogorje, je navadno izstopil

Nekateri glavni funkcionarji SPD okrog leta 1898. V drugi vrsti z leve Anton Mikuš, urednik Planinskega vestnika in prvi tajnik SPD, Ivan Ogorevc, trgovec in podpornik SPD, Miha Verovšek, piparski pripravnik in tajnik SPD, Josip Hauptman, nadpipar in glavni tajnik SPD, prof. Ivan Macher, prirodoslovec in odbornik pri znanstvenem delu SPD. V prvi vrsti z leve Jan Polivka, vojaški uradnik in aranžer prvega planinskega plesa, Slavik, vojaški zdravnik in dejaven član SPD, dr. Vladimir Foerster, blagajnik SPD, zveza med Slovenci in Čehi, Henrik Lindtner, pipar, revizor in odbornik SPD, prof. Fran Orožen, prvi predsednik SPD in najbolj dejaven član pri znanstvenem delu SPD. (Slovenski planinski muzej)

¹ Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Planinski veljaki SPD
na prelomu stoletja
(Slovenski planinski
muzej)

na Dovjem, ko je sprevodnik zaklical 'Langenfeld, aussteigen!' (Dovje, izstopite!) Pri Šmercu je bil nemško postrežen. Če je najel vodnika, je bil lahko o njem prepričan, da je rojen Nemec. Govoril je namreč pristno nemško koroško narečje. Hodil je po nemškem 'Alpenvereinwegu', tu in tam je videl na kaki skali zapisano z velikimi črkami DuÖAV, prenočil v nemški koči, zapisal se vrh Triglava v nemško knjigo. Ko se je vrnil s ture, je na postaji zopet vstopil, ko ga je sprevodnik opomnil 'Einsteigen!' (Vstopite) Tako se je tujec počutil v naših planinah kakor doma, mi pa smo se čutili tujce na domačih tleh. SPD je imela že pri ustanovitvi namen osvoboditi naše planine, dasi tega ni bilo v pravilih ..."

Hauptman, Škof in Korenčan so se 23. julija leta 1892 odpravili na izlet na Stol, ki je postal zgodovinskega pomena. Po domoljubni debati so prišli do sklepa: "Kako, da je po vseh slovenskih hribih, kamorkoli pelje pot, videti le tuje delo? Tuja roka zaznamuje pota, postavlja koče in napravlja na naših slovenskih tleh le nemške napise in kažipote. Komu? Večinoma le nemškim hribolazcem! Vzdravimo se," so rekli, si podali roke in sklenili ne prej odnehati, dokler se ne ustanovi SPD.

Med krogom znancev so začeli širiti misel, zasnovano na Stolu, in piparska družčina je 15. oktobra 1892 zbrala somišljenike na pripravljalnem sestanku za ustanovitev Slovenskega planinskega društva v gostilni Pri

Zajcu (danes Mrak na Rimski cesti) v Ljubljani. 13. novembra 1892 se je sestel še začasni odbor, temu je sledila priprava društvenih pravil, ki so bila potrjena 10. januarja 1893. Tako je bilo vse pripravljeno za zaključno dejanje ustanovitve tako zelenega Slovenskega planinskega društva.

Ustanovni občni zbor je potekal 27. februarja 1893 v vrtnem salonu pri Maliču v Knašljevem prehodu v Ljubljani – danes na tem mestu stoji trgovska hiša Nama – kjer so za mandat petih let izvolili odbor. V njem so naslednje naloge zasedli: Fran Orožen – načelnik, Josip Furlan – namestnik načelnika, Anton Mikuš – tajnik, Josip Hauptman – namestnik tajnika, Ivan Soklič – blagajnik, Franc Tavčar – namestnik blagajnika, Franc Triller – gospodar, Ivan Hrasky in Ljudevit Wölfling – odbornika.

Začetki delovanja in nastajanje podružnic

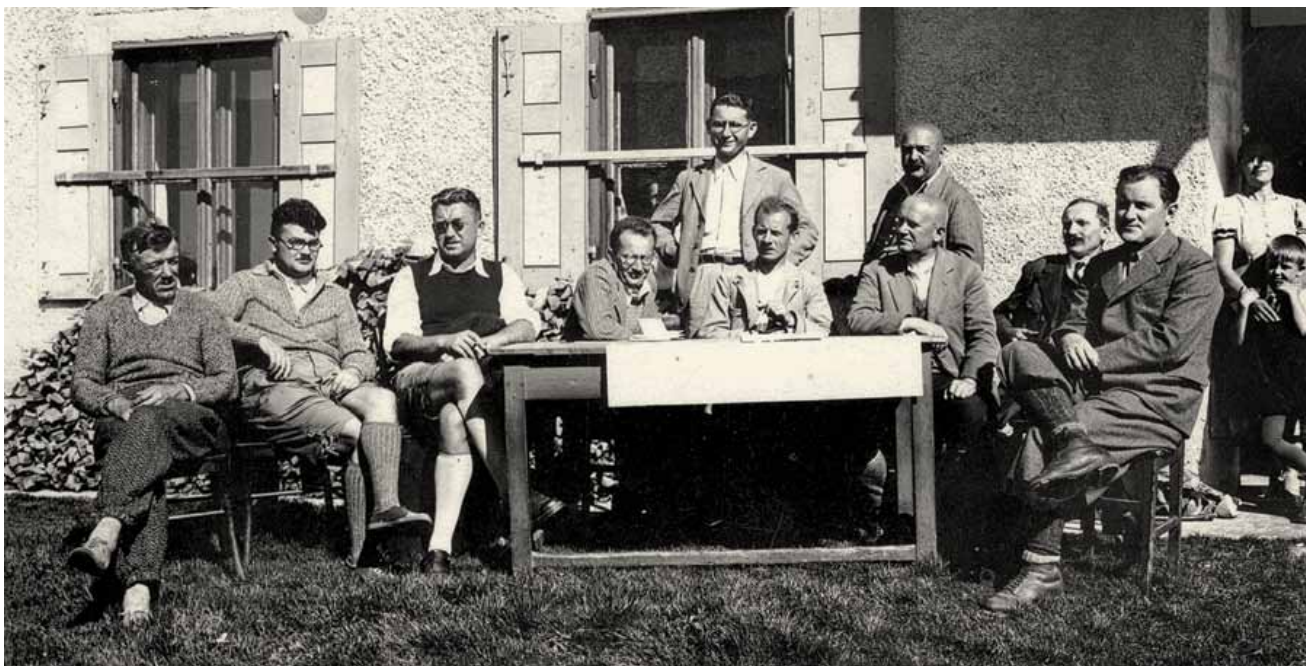
V času, ko je bilo ustanovljeno SPD, ni bilo v Ljubljani toliko različnih športnih in drugih društev kakor danes. Nekaj pevskih društev, pa Sokolsko in Kolesarsko društvo. Za SPD, ki je prineslo novo idejo planinstva, je bilo dovolj prostora. Ideje SPD so se kmalu prijele, članstvo je naraščalo in že v prvem letu delovanja so ustanovili dve podružnici: Kamniško 19. julija, Savinjsko v Mozirju pa 28. avgusta. Ljubljansko društvo je postalo Osrednje društvo, njegov odbor pa Osrednji odbor. Ob koncu leta je imelo

225 članov, od tega 157 v Ljubljani, 28 v Kamniku in 40 v Savinjski dolini. Že leto po ustanovitvi jim je uspelo zgraditi prvi dve planinski zavetišči, Orožnovo kočo, poimenovano po načelniku društva, ki se je nahajala na planini Lisec pod vrhom Črne prsti, in Kocbekovo kočo pod Ojstrico.

Sledile so ustanovitve številnih drugih podružnic, leta 1895 je bila ustanovljena podružnica SPD v Radovljici, leto zatem Soška podružnica v Tolminu in leta 1897 češka podružnica v Pragi, potem Ziljsko-koroške, Ajdovsko-vipavske, podružnice v Idriji, Trstu, Pazinu v hrvaški Istri, Gorici itn. Samo v prvih desetih letih je bilo ustanovljenih 13 podružnic SPD, zgrajenih 18 koč, število članov pa se je z 225 v prvem letu povečalo na 1798. V prvem desetletju dela SPD je članstvo vsako leto zraslo povprečno za 20 %. Leta 1895 je SPD začelo izdajati mesečnik Planinski vestnik "kot pripomoček, s katerimi dosega društvo svoj namen, da prireja in objavlja predavanja o vseh strokah turisticke ter izdaja, pospešuje in podpira zanimive planinske spise in slike". Orožnovo načelnštvo je trajalo do leta 1908, ko ga je zamenjal Fran Tominšek.

Boj za gore med Slovenci in Nemci

SPD so ustanovili v tistih letih, ko je tudi slovensko narodno gibanje začelo dobivati močnejše oblike. Slovenci so v razvijanju SPD videli izraz narodne volje, da dobijo domače gore slovenski značaj in to z lastnimi planinskimi

kočami, domovi, potmi, kažipoti in seveda slovenskimi ljudmi.

Nemcem pa so slovenske koče in poti postali glavna spotika v Julijskih in Savinjskih Alpah. Po njihovem mnenju je SPD postavljalo koče tam, kjer je potrebam obiskovalcem gora že zadostilo Nemško in avstrijsko planinsko društvo. Zato so se v časopisju spustili v pravi boj s SPD. Namen nemških obrekovalnih člankov sta bila hujskanje širših nemških krogov proti SPD in smešenje njegovega delovanja. Želeli so izpodkopati ugled, ki si ga je že pridobilo v kratkem času. Slovenski nasprotniki so povsod poudarjali, da Slovenci še niso kulturen narod, da druge posnemajo in da so vrh tega še zlobni, saj hočejo zatreti sledi nemške kulture. Od nemškega tožarjenja in rovarjenja je bilo zlasti ogroženo triglavsko območje, kamor je SPD usmerilo svoje sile. *"Triglav je naš biser, čuvajmo ga torej kot drag zaklad slovenskega ponosa,"* so zapisali v Planinskem vestniku.

Jakob Aljaž in nakup Triglava

V času (časopisnih) bojev med SPD in DÖAV oz. njegovimi sekcijami se je

vzporedno pisala še ena zgodba boja za naše gore, sicer tesno povezana z delovanjem SPD, a dosti pomembnejša. Leta 1889 je službovanje na Dovjem prevzel župnik Jakob Aljaž. Kot ljubitelj gora je leta 1895 prisostvoval kot ustanovni član formiranju podružnice SPD v Radovljici, nato pa je bil izvoljen še za namestnika načelnika podružnice. Njegove simpatije do Triglava so po tem imenovanju prišle do polnega izraza, čeprav delovanje SPD sprva ni bilo usmerjeno h končni odsvojitvi Triglava iz nemških rok.

Aljaž je leta 1895 za en goldinar kupil 16 m² zemljišča na vrhu Triglava od občin Dovje in Mojstrana in tam dal postaviti stolp. Še istega leta je postavil Aljažovo kočo v Vratih, odkupil pa je še zemljišče na Kredarici. Tik pod vrhom Triglava je dal izkopati v skalo jamo, t. i. Staničevo zavetišče, da bi se vanj zatekli planinci ob neurju. Na Aljaževem zemljišču na Kredarici je SPD leta 1896 postavilo skromno kočo, ki pa je bila v letih 1909/1910 razširjena ter preimenovana v Triglavski dom. Triglavsko pogorje je bilo markirano – to je slovensko!

Odborniki SPD na Uršlji gori, 30. avgusta 1936 (Slovenski planinski muzej)

Obdobje med obema vojnama

Po koncu prve velike vojne in vstopom Slovenije v državo SHS je bilo slovensko etnično ozemlje vključeno v nove politične okvirje. Rapalska pogodba in koroški plebiscit sta mladi državi odvzela precejšen del narodnostnega ozemlja. Koroška, Posočje, Primorska in Notranjska so bili spriči višjih interesov velesil in sklepanja skrivnih kupčij izgubljeni za vrsto let, Koroška in Trst za vedno. Nova meja z Italijo je potekala po vrhu Triglava, tako da so ostali Trenta, južna stran Jalovca, Mojstrovke, Prisojnika, Razorja, Mangart, Kanin, Krn, Bavški Grintavec, južna stran Spodnjih Bohinjskih gora/Peči in severna stran Karavank zunaj naših meja.

Po koncu vojne je SPD izgubilo skoraj polovico podružnic. Koče, veliko jih je bilo uničenih, nekaj tudi zaradi nove meje izgubljenih, so dobile nova imena. Tako je npr. Deschmannova koča postala Staničeva,

Predsedniki slovenske planinske organizacije od ustanovitve do danes

Vossova Erjavčeva; Valvasorjeva, Zoisova in Piskernikova pa so imena obdržale. SPD je odkupilo in tako prevzelo v last vse nemške koč, tudi tiste od ÖTC.

V obdobju med obema vojnama so v SPD uvedli gospodarsko-finančni, gradbeni, markacijski, reševalno-vodniški, zimsko-alpinistični, literarno-znanstveni in fotoamaterski oddelek, ki so jim v naslednjih letih dodali še propagandni, plezalni, mladinski in akademski odsek. Gradbeni odsek je pripravil gradbeni načrt na zemljiščih v lasti SPD. Lotili so se predelav in dozidav več koč, zgradili so tudi vrsto novih koč, ki so bile namenjene predvsem spodbujanju zimskega planinstva in smučarskega športa. Tako so postavili koč na Planini na Kraju pod Bogatinom, koč v Krnici pod Prisojnikom in na Lubniku ter Trillerjevo koč v Logarski dolini, Kočo na Smrekovcu, Seniorjev dom na Pohorju, Kočo na Mrzlici, na Lisci in druge. Planinska dejavnost je bila v času pred drugo svetovno vojno v razcvetu, saj je v slovenskih gorah delovalo kar 69 postojank. Leta 1931 se je v SPD končalo obdobje načelovanja Frana Tomišk, ki ga je zamenjal Jože Pretnar in vodil planinsko organizacijo do konca druge svetovne vojne.

SPD se je v času nove kraljevine uspešno povezovalo tako v državna – jugoslovanska – kot tudi mednarodna združenja. Leta 1926 je dalo pobudo za ustanovitev Združenja planinskih društev Kraljevine Jugoslavije, krovne organizacije vseh planinskih društev v državi. Že leto prej se je vključilo v Združenje slovanskih planinskih društev, v katero so bila včlanjena društva iz Bolgarije, Češkoslovaške, Poljske in Jugoslavije. Priznanje za dobro delovanje SPD je bil tudi leta 1939 dobljeni stalni sedež v Izvršnem komiteju Mednarodnega združenja planinskih organizacij (*Union International des Associations d'Alpinisme*, v nadaljevanju UIAA), sicer ustanovljene leta 1932 v Chamonixu v Franciji.

Odbor SPD pred drugo svetovno vojno. Spredaj z leve stoji načelnik dr. Josip Pretnar, sedi dr. Fran Tomišk. (Slovenski planinski muzej)

Odrezani od gora – druga svetovna vojna in planinstvo

Fašistična in nacistična okupacija sta SPD in podružnice odrezali od gora. SPD je bilo omejeno zgolj na ozemlje Ljubljanske pokrajine. Če so vsaj v začetku Italijani še dopuščali delno planinsko aktivnost, pa je nemški okupator na svojih zasedenih delih takoj zatrl vse podružnice SPD, vse planinske domove, koč in zavetišča pa izročil nemškemu Alpenvereinu. Kljub težkim razmeram se je planinski odbor v Ljubljani odločil, da v danih razmerah in možnostih delovanje planinske organizacije nadaljuje. Tudi Planinski vestnik je v sicer zelo skrčenem obsegu izhajal še naprej in bil tako edina vez SPD z njegovimi člani.

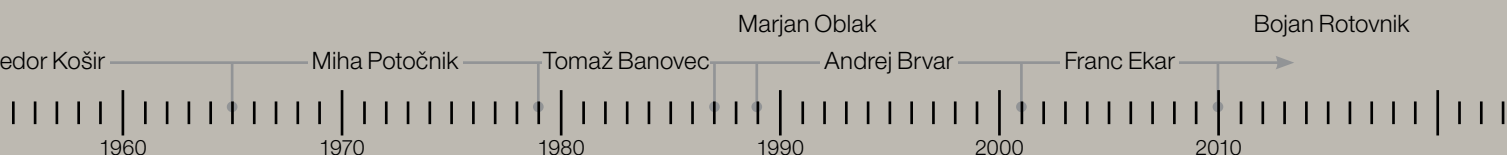
Nastanek Planinske zveze Slovenije

Po koncu vojne je planinstvo iskalo nove oblike, s katerimi naj bi se

razvilo v množično športno panogo. Planinstvo je bilo najprej po vojni organizirano v sklopu Fizikturnega odbora Slovenije (FOS) in nato pod okriljem Odbora za planinstvo in alpinistiko Fizikturne zveze Slovenije (FZS). Že leta 1946 je bilo v Ljubljani ustanovljeno Planinsko društvo Slovenije (PDS). Še predvojnega predsednika SPD Josipa Pretnarja je takrat nasledil France Avčin, njega pa še isto leto Vlasto Kopač.

Iskanje najprimernejše organizacijske oblike planinstva je trajalo še dve leti, dokler ni bila 6. junija 1948 v Ljubljani ustanovljena Planinska zveza Slovenije (PZS) kot zveza planinskih društev. Njen predsednik je postal Fedor Košir. Sprejeta so bila pravila planinskih društev, pravilnik o poslovanju PZS, gorske reševalne službe in alpinističnih odsekov.

Članstvo planinske organizacije, ki se je v 30. letih 20. stoletja gibalo med 7.700 in 11.241 člani, je začelo po vojni močno naraščati. Z 8.235 članov leta 1946 je bilo že leta 1949 v 43 planinskih društvih povezanih 33.947 članov. Alpinistični odseki so v tem času šteli 570 članov. Do konca leta

Upravni odbor PZS ob 60-letnici slovenskega planinstva 1953; z leve: Uroš Župančič, član, Rado Lavrič, upravni sekretar, Živojin Prosenc, načelnik propagandne komisije, Anton Urbanc, načelnik Planinske založbe, Fedor Košir, predsednik, Milan Zinauer, načelnik disciplinskega odseka, Albin Torelli, član, Miha Potočnik, namestnik načelnika komisije za GRS pri PZS, Tone Bučer, podpredsednik PZS in načelnik komisije za alpinizem, Mirko Fettich, sekretar PZS, Anton Blažej, načelnik markacijske komisije. (Slovenski planinski muzej)

1950 se je število članstva v 59 društvih povečalo na 57.741, a je v naslednjih letih malo upadlo. Brez dvoma lahko trdimo, da je takrat planinstvo postalo eden najbolj množičnih športov na Slovenskem. Priljubljenost planinstva in alpinizma se je povečevala predvsem med delavskim slojem, in ker je število članov posameznih društev doseglo tako visoko številko, je prišlo do ustanavljanja novih društev v večjih industrijskih obratih. Po takšnem ključu so nastala posebna društva Litostroj, Železničar, Poštar, Iskra, PTT, TAM, Usnjarna Šoštanj, Tiskarna ljudske pravice itd. PZS je delovanju svojih društev prepuščala vedno več samostojnosti in skrbela le za izvajanje sklepov posamezne skupščine, medtem ko naj bi društva avtonomno skrbela za svoje delovanje.

Dvig članstva je zaznamovalo zlasti včlanjevanje mladih, kar je PZS leta 1956 vodilo v vzpostavitev posebne Mladinske komisije (MK PZS), ki je vodila organizacijo dela z mladimi v planinskih društvih, izobraževala kadre ter skušala mladino spodbujati preko različnih akcij in tekmovanj.

S povečanjem priljubljenosti planinske in alpinistične dejavnosti je raslo tudi število koč. Za namene njihovega vzdrževanja je bil leta 1956 ustanovljen Sklad za pomoč visokogorskim postojankam (PVP). Poskrbel je za oskrbovanje tistih postojank, ki so bile zaradi nadmorske višine, vremenskih pogojev ali težje dostopnosti nesposobne skrbeti za lastno vzdrževanje, a so bile velikega

pomena za planinstvo. To so bile predvsem visokogorske postojanke.

Na kulturnem in propagandnem področju je leta 1951 kot podpora propagandni dejavnosti nastala Planinska založba. Njena prva izdaja leta 1952 je bil zemljevid Julijskih Alp v merilu 1 : 75.000, ki so jo pripravili Valter Bohinec, France Planina, Cene Malovrh in Janez Planina, narisal pa Vlasto Kopač.

V začetku petdesetih se je pojavila najprej ideja in nato leta 1953 tudi nova zvrst planinskih poti – transverzal (prvotno magistral), vezne in krožne poti. Pri tem ni šlo za gradnjo novih poti, temveč za namensko povezavo že obstoječih markiranih poti v neko spoznavno celoto. Mariborski planinski delavec Ivan Šumljak je predlagal, naj bi prva taka pot povezala celotno slovensko ozemlje z namenom, da pohodnik spozna svojo domovino. *"Kaj, če bi vse te kraje zvezali z eno samo markirano potjo, ki bi šla kar dalje, preko vsega slovenskega ozemlja, zopet nazaj do Maribora!"*

Vodstvo PZS se je skoraj vsa petdeseta leta ukvarjalo z lastno prostorsko stisko. Stanje se je leta 1958, ko je sedež PZS na Likozarjevi ulici v Ljubljani opustošil požar, le še poslabšalo. Prostori so bili za tri leta omejeni le na dve sobi. Dom slovenskih planincev Zlatorog je tako leta 1966 postala stavba na Dvoržakovi ulici 9 v Ljubljani, v kateri je PZS gostovala od leta 1961 in kjer domuje še danes.

PZS je postajala množična organizacija, za slovenski prostor prav

nepredstavljivih razsežnosti. Članstvo se je v šestdesetih in sedemdesetih letih močno večalo, prav tako število koč, domov in bivakov. Do konca desetletja jih je PZS imela pod svojim okriljem že 173. In število obiskov omenjenih objektov se je stalno povečevalo. K temu je pripomogel razvoj infrastrukture, zlasti cest in žižnic. S cestami, ki so bile speljane do skoraj dveh tretjin koč, pa so se izhodišča pohodov izrazito premaknila bližje k vrhovom. Takratni predsednik Miha Potočnik je o tem zapisal: *"Vzpodbude za obiskovanje gorskega sveta so se pri nas močno spremenile in razširile in zajele v 60. letih široke množice ljudi. Dostopnost gorskega sveta je večja tudi zaradi motorizacije. Planinstvo je razen tega tudi družinski šport in povezovalac prijateljskih družb ./../ Danes imamo 114 društev in po stanju 31. decembra 1977 že 92.414 članov..."*

V tem času je bilo usposobljenih kar 330 planinskih in 42 gorskih vodnikov. Varovanje narave je nadziralo 550 gorskih stražarjev in 66 inštruktorjev varstva narave. V mladinskih odsekih je delovalo 910 mladinskih vodnikov in mentorjev ter 11 inštruktorjev, v sklopu Mladinske komisije PZS pa so od leta 1976 potekali tabori za mlade planince.

V sedemdesetih letih je bilo vzgojno in izobraževalno delo že tako razvejano, da je PZS ustanovila posebno Komisijo za vzgojo in izobraževanje (KVIZ), z namenom koordinacije izobraževalnega dela kadrovskih komisij PZS (mladinske, alpinistične,

odbora za planinske vodnike, odbora za orientacijo itd).

Praksa dolgoletnega kontinuiranega vođenja slovenske planinske organizacije, ki je bila značilna tako za SPD kot PZS, se je v osemdesetih prekinila. V tem obdobju se je na čelu PZS zamenjalo kar nekaj predsednikov. Dolgoletnega predsednika Miho Potočnika je konec sedemdesetih zamenjal Tomaž Banovec, ki sta mu sledila Marjan Oblak in Andrej Brvar.

Leta 1980 je zveza povezovala kar 165 planinskih društev, članstvo je prvič preseglo številko 100.000 organiziranih planincev v Sloveniji. Istega leta je slovenske gore obiskalo 1.540.686 gostov, od tega 35.723 tujcev. Članstvo je tik pred osamosvojitvijo Slovenije obsegalo več kot 5 % slovenskega prebivalstva oz. 114.207 registriranih planincev. Število društev je naraslo na 178.

Po osamosvojitvi

Že dobre tri mesece po slovenski osamosvojitvi je bila PZS kot samostojna članica sprejeta v UIAA, v

Predsedstvo PZS (od januarja 2013): z leve podpredsednik PZS Miro Eržen, predsednik PZS Bojan Rotovnik, podpredsedniki PZS Slavica Tovšak, Tone Jesenko in Borut Peršolja. Foto: Zdenka Mihelič

Mednarodno komisijo za reševanje v gorah (IKAR), Združenje gorskih vodnikov ter še v nekatere sorodne organizacije. Slovenija je dodatno sodelovala pri pripravi na ustanovitve delovne skupnosti Združenja planinskih organizacij alpskega loka (*Club Arc Alpin*).

Po osamosvojitvi sta bila na nove temelje postavljena vzgoja in izobraževanje prostovoljnih vodnikov PZS. Odgovornost vodnikov in organizacije je narekovala zaostritev in formalizacijo pogojev, kar je terjalo poenotenje programa izobraževanja prostovoljnih vodnikov in sprejem Pravil o enotni kategorizaciji vodnikov PZS leta 1992. Po kategorizaciji so prostovoljni planinski vodniki PZS razvrščeni v 12 kategorij, ki se ločijo glede na kopne, snežne in ledeniške razmere ter turno smučanje.

Osamosvojitve je slovenskim planincem prinesla ponovno dostopnost nekaterih območij v Sloveniji, ki so bila v času prejšnje države zaprta. Tako je bila že leta 1990 markirana pot na območju Kočevske Reke, leta 1992 pa več poti na območju Gotenice, kjer so bila v času socializma zgrajena skrivna zaklonišča za varovanje državnega vrha med morebitnim napadom z atomskim orožjem. Južno od Ljubljane je bila na Krimu v času Jugoslavije vojaška postojanka.

Dostop do nje je bil onemogočen, ko pa je jugoslovanska vojska odšla, je bila kočna na vrhu spremenjena v planinsko kočjo. Sprostito se je tudi gibanje na področju visokogorskih mejnih prehodov.

Ob prehodu v novo tisočletje je PZS postala članica Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS). PZS je leta 2001 s Francijem Ekarjem dobila novega predsednika, ki je na čelu zveze ostal do maja 2010, ko ga je zamenjal sedanji predsednik Bojan Rotovnik. PZS in društva danes upravljajo s 176 planinskimi kočami, zavetišči in bivaki z okoli 6.000 ležišči. Koče letno na mreži 1.661 planinskih poti v skupni dolžini prek 9.000 kilometrov obišče okoli 1,4 milijona obiskovalcev. Medtem ko je bil v obdobju najuspešnejšega delovanja PZS član že vsak dvajseti Slovenec, je bil zdaj imetnik članske izkaznice približno vsak petintrideseti Slovenec, saj članstvo šteje dobrih 57.000 posameznikov. Kljub temu pa PZS ostaja najbolj množična nevladna organizacija v državi. Če se je članstvo v zadnjem desetletju zmanjšalo, pa to ne velja za društva, katerih število se je povečalo na 278.

Prag novega desetletja je na kulturnem področju prinesel močno zeleni Slovenski planinski muzej, ki je svoja vrata odprl 7. avgusta 2010. ○

